

meg, bátran kiterjeszthető a könyvtár egyéb anyagára is, a külön kezelt s ennek megfelelően külön katalogizált nyomdászati szempontból értékeesebb könyvállomány kivételével. Σ.

Verbőczy «Opus Tripartitum juris consuetudinarii regni Hungariae» című műve Pergossich-féle fordításáról. Ismeretes dolog, hogy Verbőczy «Tripartitum»-át Pergossich Ivanus horvátra fordította s ez a fordítás a muraközi Nedelišče-i nyomdában 1574-ben meg is jelent (lásd Szabó Károly RMK III. 136). Két cseh tudós arra vállalkozott, hogy ezt a nyelvileg is, jogtörténetileg is becses emléket újból kiadja. A kiadást Kadlec Károly jogtörténész és Polivka György nyelvész rendezik sajtó alá. A mű még nem jelent meg, az egyik sajtó alá rendező azonban már is közölt néhány apróságot, amelyek bibliografiai tekintetben becsesek. Kadlec Károly a «Jagié-Festschrift» 209—211. lapján «Pergošičův p'eklad Verbőczyova Tripartita» címen a következőket állapítja meg:

1. A Pergossich-féle fordításból eddig a következő példányokról van tudomásunk: *a)* Nemzeti Múzeum, Budapest, 3 példány; *b)* Egyetemi könyvtár, Budapest, 1 példány; *c)* Egyetemi könyvtár, Zágráb, 1 példány. Teljes, ép példány az egyik nemzeti muzeumi (RMK II. 160) és a budapesti egyetemi könyvtári példány.

2. Pergossich Verbőczyt Veress Balázs magyar fordításából ültette át horvátra, de figyelembe vette itt-ott a latin eredetit is.

3. Az 1574. évi kiadásból kétféle nyomású példányok vannak. Az egyik inkább kaj-horvát, a másik inkább što-nyelvjárású (szerb) emlék. Hogy e kétféle nyelvűséget, amely a XIIIa lapig terjed, hogyan lehet magyarázni, arról ezúttal nem szól Kadlec. A kétféle nyomású kiadásban a lapszámolásban teljesen ugyanazok a hibák vannak; pl. a XIX. lap XV-nek van jelezve (hasonló hibák L—LII, LXXII—LXXIV, LXXXVIII—LXXIX. lap). A Nemzeti Múzeumnak mindkét nyomású kiadásból van példánya. (—*ch*)

Hazai rutén-oláh nyomtatványok, nyomdák történetéből. Petrov A. «Materialy dlja istoriji ugorskoj Rusi» (= Adalékok a magyar Oroszország történetéhez)¹ címen az orosz tudományos akadémia kiadásában a mi ruténeink történetére, irodalmára vonatkozó értekezéseket, történeti adatokat közöl. A vállalat 5. füzetében a 101—109. lapokon hazai rutén és szerb nyomdáról, nyomtatványokról értekezik. Minthogy a hazai cyrilletűs nyomdák termékeinek bibliografiájával Hodinka Antal értekezése óta irodalmunkban senki se foglalkozott (lásd Magy. Könyvszemle 1890. évi foly. 106—126: Erdélyben és Oláhországban megjelent régi ó-szláv nyomtatványok, közli Hodinka Antal), nem lesz tanulságnélküli Petrov ide vágó fejtegetéseinek a közlése.

A szláv bibliografiai irodalomban az a felfogás uralkodik, hogy Máramaros megyében Körtvélyesen (ruténül *Hrušovo*, Lipszky szerint *Hrušov*) az ott egykor levő görög keleti (később görög katolikus) monostorban már a XVI. század legelején volt cyrilletűs nyomda, amely szláv és oláh egyházi könyveket nyomtatott. Ez a nyomda valahogy összefügg Sweypolt *Fiol*

¹ E politikai tendenciájú címre ezúttal e helyen nem teszünk megjegyzést.

krakkói nyomdász működésével, aki 1491-ben Krakóban az első cyrillbetűs könyveket nyomtatta (*Šestodnev* és *Časoslov*). *Fiolt* valami ok miatt száműzték Krakóból (lásd bécsi Sitzungsber. 83: 437, 439) s ezután tényleg hazánkba jött. Hiteles bizonyság van róla, hogy 1511-ben *Schweypoldt Feyl* löcsei polgár s hogy 1525 után már nem él. Azt hiszik már most, hogy ez a nyomdász Körtvélyesen a XVI. század legelején következő című művet nyomtatott:

a) Тріодъ постная. Тріодъ цвѣтная (bőjti énekeskönyv; virágos énekeskönyv. Ez utóbbit azért hívják így, mert husvétől pünkösdig [virágvasárnapig?] énekelteni szokott cantusokat foglalja magában, más neve *Pentecostarion*, I. Hodinka A.).

A XVII. század folyamán a körtvélyesi monostori nyomdának Kőszeghy György 1778. évi és 1800. évi írása szerint ezek a termékei:

b) *Antimis* (helyesen *antimins* = oltárabrosz, geweihtes messtuch auf d. altar Zelechowski). Fába metszve négy evangylista, középtűt terített asztal mellett ül Jézus Krisztus az apostolokkal, oldalt pedig Mihály arkangyal áll behunyt szemmel. E fametszettel vászonra nyomtattak.

c) *Új testamentom* oláh nyelven. Rákóczi György költségén Simonovič István Simeon gyulafehérvári metropolita nyomatta.

d) *Imakönyv (molitvoslov)* oláh nyelven 1696-ból, ajánlva Theofil gyulafehérvári metropolitának.

E tanítás olvasható a többek közt *Szabó Eumén*: «Christomatija» (Ungvár, 1893) című műve 185. s következő lapjain is.

Petrov az a) alatt említett *Triod*-ról azt mondja, hogy betűi *nagyon hasonlítanak az 1491-ben Krakóban* megjelent *Šestodnev* és *Časoslov* betűtípusához. Petrov szerint tehát egyáltalán nincs bebizonyítva, hogy a XVI. században *Körtvélyesen nyomda lett volna*.

A b) alatt említett *Antimis* fametszet *ἑλογραφία* s nem könyvnyomdai dolog. A c) alatt említett *Új testamentom* Petrov szerint minden valószínűség szerint az 1648-ban Gyulafehérvárt nyomtatott oláh Új testamentom. Nagyon valószínűnek tartja Petrov, hogy az 1696. évi oláh *Molitvoslov*-ról szóló tudósítás is tévedésen alapul, bár ilyen évi oláh *Molitvoslov*-ot a szakirodalom másunnán nem ismer.

A a—d) alatt felsorolt könyveket tehát nem nyomtatták *Körtvélyesen* Petrov szerint s ezek nem is bizonyítanak e nyomda létezése mellett. Vanak azonban egyes papok, kanonokok stb. írásaiban olyan jegyzetek, amelyek teljes hitelt érdemelnek s amelyek a következő *körtvélyesi* termékekről szólnak:

1. *Bukvar* (ábécés könyv).
2. *Pentekostarion* (más, mint a) alatt).
3. *Molitvoslov* (más, mint d) alatt).

E három könyvből újabb időben példányt senki se látott, kétségtelennek tartja azonban Petrov, hogy ezek a *körtvélyesi nyomda XVII. századi termékei*. Hogy a nyomda a kolostorral együtt mikor pusztult el, arra Petrov azt feleli, hogy minden valószínűség szerint a XVII. század végén vagy a XVIII. elején.

Melich János.